

д) словацько-чесько-лужицько-польсько-білорусько-українські паралелі: *vevierka – vevěrka – wjewjerka – wiewiórka – wawěrka – wivirka* тощо.

Найбільшу кількість паралелей дослідниця виявила в галузі лексики, переважне число яких охоплює весь слов'янський континуум.

Певну частину лексики автор монографії як паралелі не наводить, вважає їх давніми запозиченнями (*шона, кошара, повала* тощо) і відносить їх до категорії карпатизмів.

Особливо цікавим розділом монографії виявилася *морфологія*. В ньому автор засереджує свою увагу на тих явищах, які найбільш типові для кожної з досліджуваних нею мов, як-от: місцевий відмінок множини іменників із закінченням *-ох (-ěx)*; давальний відмінок множини іменників із закінченням на *-ом (-ěm)*; давальний відмінок іменників чоловічого і жіночого роду із закінченням *-ой, -ей* на місці давнього *-ові*. Ці типи відмінкових закінчень спеціально в наукових славистичних роботах не вивчалися, але в деяких дослідженнях вони згадуються.

Праця Наталії Кисельової написана на основі великого і ґрунтовного наукового апарату – монографічного, полірівневого і монорівневого лінгвогеографічного та лексикографічного. Вона становить серйозний науковий вклад у славистичне дослідження словацько-білоруських мовних ареалів центральної зони Славії. Монографія послужить дослідникам як джерело, з якого можна завжди почерпнути актуальні, свіжі і переконливі мовні факти і засвоїти методику їх опрацювання.

Зузана Ганудель

Hodnoty a hodnocení znovu v kurzu

Literatura w kręgu wartości. Materiały z VI sesji z cyklu „Świat jeden, ale nie jednolity“. Bydgoszcz 21-23 października 2002 roku. Pod redakcją i ze wstępem Lidii Wiśniewskiej. Bydgoszcz 2003.

Zdá se, že Bydgoszcz se zásluhou několika agilních postav, mezi nimiž klíčové místo zaujímá Lidia Wiśniewska, dostává do středu pozornosti tzv. nové literární vědy. Impozantní, také tiskařsky dobře provedená série, jejíž jednotlivé svazky nesou názvy (česky) *Svět je jen jeden, ale nikoli jednolité, Ženy v literatuře, Člověk na cestě* (2 svazky) aj. dokládají, že se tamní literární věda, sousředitelství kolem sebe na konferencích či sympoziih kruh podobně smýšlejších či uvažujících o literatuře i o světě, stává centrem pozornosti – zatím spíše jen v Polsku, ale již nahlíží i dál. V přítomném, tj. zatím nejnovějším svazku, uvedeném editorkou, najdeme jména lidí ze známých a slavných univerzit, ale také z obořově méně známých (Gdaňsk, Białystok, Katowice, Rzeszów, Poznań, sám Bydgoszcz, Słupsk, Warszawa, Kraków, Olsztyn, Zielona Góra) – z cizích jen Berlín (Judith Artl).

Tematika je ovšem atraktivní a přináší plody, neboť se pohybuje v řečišti spíše ideově tematickém; chápe literaturu jako pramen informací o stavu člověka a světa a o pozici člověka jako hledače a tvůrce hodnot, tedy ocenění, k nimž dochází a jež pak sankcionuje individuálně, skupinově či společensky.

Po úvodním slově editorky následuje druhý oddíl, který se zabývá rozdvojením, schizoidností. Zde mimo jiné zaujme studie Kajetana Mojsaka (Białystok) o tvorbě F. Kafky a Tomasz Swobody (Gdańsk) o Jorisi Karlu Huysmansovi. V druhém odděle se klade otázka po vztahu umění a života („sztuka czy życie“) a pravdě života a literatury (mj. Z. Kopeć, M. Rabizo-Birek). Oddíl *Člověk na cestě mezi hodnotami* je reprezentován hned dvěma pododdíly: *Mezi sacrem a profanem* je téma již značně obehrané: nicméně najdeme tu dvě pěkné studie o Czesławu Miłoszovi. Druhý se týká rozporu mezi životem a smrtí a jeho „hrdinou“ je Tadeusz Różewicz, jehož jméno se tu objevuje ve třech studiích. Pátý oddíl o ženách ve sféře hodnoty, který reprezentují dva pododdíly (*Postavy žen v literatuře a Ženy-autorky*) je střízlivým výkladem tématu a je daleko od feministického fundamentalismu, který přináší jen málo vskutku objevného. Závěrečný oddíl i dilematech hodnocení obsahuje mj. fundovanou studii Piotra Śliwińskiego (Poznaň) o umění a kýči a Artura Pastuszka (Zielona Góra) o hranicích umění a života.

Jsou to sice témata mnohokrát probíraná včera i dnes, ale studie působí ve svém celku svěže a hlavně „mají tah na branku“, jsou dravé a nabitě problémy, literaturou primární i sekundární a živými reflexemi. Jen zamrzí, že tu nejsou ani všechny kontexty, které se týkají Polska – prostě jedni Poláci jako by nevěděli o druhých. To ovšem již odněkud známe. V Polsku se to děje dokonce i v tak „polské“ oblasti, jakou je genologie, v jiných zemích neméně, ale u Poláků to mrzí víc, protože tam většinou vznikají opravdové hodnoty.

Ivo Pospíšil

Encyklopedický průvodce po západoslovanských literaturách v letech 1890-1990

Dvoudílný encyklopedický průvodce po západoslovanských literaturách (lužické, slovenské a české) – *Literatury zachodniosłowiańskie czasu przełomów 1890-1990* (Katowice 1994, 1999) vznikl úsilím slavistů z celého Polska, především univerzit z Varšavy, Krakova, Katovic, Wrocław, Poznaň a Lodži za spolupráce s předními polskými tlumočníky a estetiky. Slavisté pracovali pod vedením prof. dr. hab. Haliny Janaszek-Ivaničkové (Ústav slovanských literatur a komparatistiky nejdejšího Institutu slavistiky Polské akademie věd). Halina Janaszek-Ivaničková je také autorkou úvodu, ve kterém popisuje historii vzniku tohoto encyklopedického průvodce. Práce byla ukončena již v roce 1991, k publikaci prvního dílu však, ne vinou autorů, došlo až v roce 1994 a druhého dílu v roce 1999. Konečná verze rukopisu je zaštitěna Slezskou univerzitou.

V této publikaci je celkem okolo 750 hesel, z toho v 1. díle 80 hesel z literatury lužické a 270 hesel z literatury slovenské a v 2. díle 400 hesel z literatury české. Výběr hesel podléhal významu zkoumaného objektu v literárním odkazu dané literatury, zároveň však se přihlíželo i k jeho odrazu v polské literatuře. Objevují se i díla a autoři ne příliš významní pro zkoumané literatury, jestliže významně zasáhli do vývoje literatury polské. Literatura pro děti a mládež je věnována menší pozornost kvůli jejímu velkému rozsahu. Přesto ve všech třech národních literaturách najdeme heslo dětská literatura, stejně jako významné autory z oblasti dětské literatury. Kromě hesel autorských, která tvoří asi dvě třetiny z celkového počtu, jsou uvedena i hesla významných děl (z české literatury např. *Postřižiny* Bohumila Hrabala, *Válka s mloky* od Karla Čapka, *Koncert na ostrově* Jaroslava Sei-